

„The Thought“ Lithuanian Newspaper / Licensed by IGD, Office of Military Government for Bavaria / Editor and publisher: J. Vasaitis / Printed by Drucker- und Verlags-gesellschaft a. G. m. b. H., Mem-mingen, Schranneplatz 6. — 2.000 Postscheckkonto München Nr. 14 210.

Lietuvos
nacionalinė
M. Mažvydo
biblioteka

MINIŠIS

Karo valdžios leista / Redaktorius
leidybės J. Vasaitis / Laikraštis išeina
pirmadieniais, trečiadieniais ir penk-
tadieniais. / Prenum mėn 10.— RM
atskiras Nr. 80 pf. / Ein. sas-
kalta: Volksbank Memmingen e. G.
m. b. H. Nr. 9149. / Adresas: „Min-
tis“, 13b Memmingen, Postfach 110.
Postscheckkonto München Nr. 14 210.

Nr. 1 (238). II metai

LAIKRASTIS LIETUVIŲ BENDRUOMENEI

Memmingen, 1947. I. 2.

Sovietų nuolaidų paslaptys ir atgarsiai

Raymond Daniell savo straipsnyje „British Study Soviet Moves“ tilpusiame „The New York Times Overseas Weekly“, Sunday, Dec. 22, 1946, tarp ko kito rašo, jog staigus sovietų sukalbamumas, beabejo, remiasi Kremliu nutarimu keisti kalbos toną santykiuose su Britanija ypač Amerika. Taktikos keitimo priežastį, atrodo, tikslu suvesti į seną patarlę: „Galima daugiau mūsų pagauti medum nei actu“. Pasisukinėjus sovietų sferose pastebimas ne tik posūkis draugiškesnės taktikos link, bet ir formuluotas noras laimėti draugų, o galimas dalykas ir įtakingų asmenų JAV. Pavyzdžiui nurodoma A. Vyšinskio kalba amerikiečių — sovietų susitarimo draugijoje, kurioje jis, norėdamas įrodyti jog kapitalizmas ir komunizmas gali vienas šalia kito egzistuoti turėdamas abipusės naudos, pacitavo Stalino žodžius pasakytus 1927. O Stalinas tą syk pasakė: „Mums reikalingi

kreditai, o kapitalistams reikalingos prekės, pagamintos tų kreditų sąskaiton“. Remiantis gerai informuotų nuomone, atrodo, beveik be įtarimo galima tikėti, kad Sovietų s-ga šiuo tarpu nenori mestis į karo avantiūrą, o tetrokšta ilgo taikos periodo, kuriame galėtų atstatyti ir suvirstinti pereito karo laimėjimus. Dėl to ji reikalinga ekonominės paramos ir, galimas dalykas, vidinės ir išorinės ramybės, kuriai labai kenkė sovietų vadų nuolafinis gaudinimas savo masių kapitalistinės agresijos siaubu. Tačiau vakarų valstybių vyrams šitas sovietų pasikeitimas neduoda teisės užmerkti akių prieš faktą, kad taktikos pasikeitimą nevisada seka politikos ar tikslų pasikeitimas, ypač jog sovietai neatsisako savo įtakos sferų ir jų pastangos joms praplėsti nemažėja.

Yra pagrindo tarti, kad sovietai nėra vieninteliai paskutinio meto oro permaitininkai; daugis stebėtojų Londone, Vašingtone ir New Yorke pradeda įsitikinti, kad amerikiečiai yra sovietų taktinių manevrų taktininkai. Realistai sovietai davė žingsnį atgal, matydami priėję diplomatinių galimų ribą. Amerikiečiai šį pasitraukimą palengvina iš to numatydami sau greito pelno.

Sios sovietų — amerikiečių politinės tranzakcijos objektai yra Europa ir Tol. Rytai. Amerikiečiams ypatingai rūpi Kinija kaip didžiulė potencinė rinka. Kinų komunistai prieš Cangkaisę pralaimėjo politiskai ir pralaimi kariškai. Sovietai Rytų Azijoje priversti pasitraukti į pradinės išeities pozicijas ir jose stabilizavęsi pagal seną Rusijos politikos paprotį savo ekspansiją permeta į Europą, kur JAV nemato jokių pelno perspektyvų. Tai pagrindiniai JAV — SSSR politinės tranzakcijos duomenys.

Ilustracijai nurodoma, kad sovietai nereagavo į JAV — Kinijos prekybos susitarimą. Antra vertus, amerikiečiai vengia kištis

į Graikijos bylą ir Balkanų istoriją. Rumunijos karalius Mykolas, lūkuriavęs ir nesulaikęs veiksmingos anglosaksų paramos patikimim, pagaliau rezignavo ir pripažino sovietiskai karikatūrinį savo krašto parlamentą. Iš praeito karto atsimename britų parlamentaro Price pareikštą įsitikinimą, kad sovietai („slavai“) anksčiau ar vėliau per Graikiją prieis prie Egejo jūros. „Forces Nouvelles“ rašo, jog JAV ryžtančios palikti sovietų sferai Rytų Europą ir Balkanus su Graikija. Bet amerikiečiai atsisako palikti sovietams Turkiją ir Art. Rytus; dėl to Gha-vam es Sultanah galėjo, sovietų nebijodamas, drastišku mostu sugrąžinti Iranui Azerbeidžaną. — „F. N.“ pastebi, kad JAV tik palaipsniui įsisiančios į tos naujosios savo politikos kelią.

Į šį toną derinasi ir sovietų propagandos motyvai. Pagrindinė angliškųjų Maskvos radijo transliacijų, skiriamų Amerikai, mintis yra „nesikiškite į Europos reikalus“. Neseniai vienoj transliacijoje Maskvos kalbėtojas pažodžiui bylojo: „Jungtinių Amerikos Valstybių politika Europoje kelia to kontinento tautų nepasitenkinimą. Jos pačios darosi savo likimo lėmėjos. Toji politika visiškai nederina su istorinėmis Amerikos diplomatijos tradicijomis ir Vašingtono, Jeffersono bei Lincolno idėjomis.“ — Gruodžio 8 d. Belgrade prasidėjusio slavų kongreso prasmę Maskvos radijas gruodžio 12 d. šiaip išaiškino: slavų tautos, nesudarydamos uždaro bloko, yra susibūrusios aplink Sovietų Sąjungą į draugiško bendradarbiavimo sambūrį. Jos ugdo kultūrinius, politinius bei karinius santykius ir tuo būdu jau laidavo saugumą Rytų ir Pietų-Rytų Europoje. Tasai „draugiškas laisvų ir demokratinių tautų bendradarbiavimas“ galės ir turis būti išplėstas visai Europai ir garantuoti visų šio kontinento tautų saugumą.

Naujienos iš visu kontinentu

Londonas. Dar kartą dementuojami gandai apie amerikiečių — anglų tarpusavės pagalbos faktą vienos šių valstybių puolimo atveju.

Londonas. Naujųjų Metų dieną D. Britanijos vyriausybė iškilmingai perėmė valstybės žinion anglies kasyklas. Tuo būdu apie 700 000 darbininkų ir tarnautojų pasidarė valstybės tarnautojais. Įmonių savininkams bus išmokėta 165 mil. svarų sterlingų.

Londonas. D. Britanijos vyriausybė nepatenkinta Albanijos atsakymu į savo notą dėl Korfu incidento, rengiasi paduoti skundą saugumo tarybai.

Londonas. Atominė komisija 10 balsų, dviem susilaikius (TSRS ir Lenkijai) priėmė atomo energijos kontrolei JAV atstovo Barucho paruoštą planą. Juo draudžiamas pasinaudojimas veto teise prieš saugumo tarybos balsų daugumą priimamas sankcijas už nevykdymą atomo energijos kontrolės komisijos

labai dažnai: ištremimas į Sibirą arba skurdas Vokietijoje.

Pabėgėliai turi teisę gyventi Jie turi teisės reikalauti iš mūsų globos ir apčiuopiamos paramos.

Atrodo, kad Argentina prisiimsianti 120.000 iš jų (bet kada?); Venezuela, Paragvajus, Columbia, Libanas, Pietų Afrika įsileisianti taip pat. J. Amerikos Valstybės gal pasiūsus parodyti pavyzdį ir Anglija gal pagaliau su-tiks įsileisti žydus į Palestiną. Bet kad tik paskubėti!

Unrra, kuri jais rūpinosi, pasitrauks ir dar svarstoma, kuri organizacija imsis juos ant savo pečių. Tam reikia pinigų? Bet jų randama pakankamai karui! Transportavimui laivų? Bet jų randama pakankamai prekybai!

Tų stovyklų buvimas turėtų būti deganti žaizda žmonių sąžinėms ir krikščionims iš viso. Stovyklos — Hitlerio pergalės ženklas. Mes gi esam iš tų, kurie niekad neimsis jos neteisybų ir jos dievinimų. Tuo tarpu kai mes nerūpestingai gaistame, šimtai, tūkstančiai žmonių laukia. Jie praleis ir Kalėdas stovyklose. Mes neturime teisės kalbėti apie demokratiją, apie Atlanto Chartą, apie pagrindines laisves ir žmogiškojo asmens gerbimą, jei mes nieko nedarome jiems padėti.

Arba tai yra veidmainystė. Ir dar daugiau — nusikaltimas.

Lietuvius į Šiaurės Afriką

Tuebingene lankėsi Tarpalstybinio Pabėgėlių K-to (IGRC) atstovai dėl eventualaus lietuvių tremtinių iš prancūzų zonos išvežimo į Šiaurės Afriką, Tunisą ir Maroką. Komitetas nusistatęs galimai greičiau baltus išskeldinti iš prancūzų zonos. Šiaurės Afrikoje (Tunise ir Maroke) baltams, kaip energis kiausiams tremtiniais, esą perspektyvų šikurti. Daugiausia reikalingi statybininkai, amatininkai ir pramonės darbininkai. Jie gali dienai uždirbti 250—350 frankų, o inžinierius mėn. iki 30 000 frankų. Pietūs valgykloje 50 frankų. Norį vykti turi burtis į profesinius ratelius. Nuvykę, kol įsikurs, komiteto busių globojami. Tie, kurie neturi aiškios specialybės, turi išmokyti, nes ir inteligentai nūvykę pradžioje turės imtis juodo darbo. Išvežimas, esąs, numatomas komiteto lėšomis.

Amerikiečių senatorius priešingai imigracijai į JAV

„Daily Mail“ (Nr. 6269) specialus korespondentas praneša, jog senatorius Elmer Thomas, demokratas, reikalauja sulaukyti bet kokią imigraciją į JAV, nedarant skirtumo nei rasiniui nei tautinui atžvilgiu.

„Mes turime jau per daug žmonių savo krašte“, — pareiškė jis savo kalboje, kuri yra priešinga prezidento Trumano planams atidaryti Amerikos vartus masėms pabėgėlių, įskaitant ir tūkstančius Europos žydų. Perreiktų metų spalio mėn. prezidentas Trumanas pareiškė nusistatymą įleisti didelę žydų masę į Palestiną, tuo pačiu metu išskeldamas minti, kad ruošiasi prašyti kongresą sušvelninti JAV imigracijos įstatymą ir įsileisti tūkstančius pabėgėlių.

Tačiau respublikonų partijos senatoriai, kurie sausio 3 dieną prasidedančiame kongrese turės jau daugumą, pageidauja, kad jie norėtų matyti prezidento Trumano siūlymus prieš sesijai susirenkant. Gi senatorius Thomas, kuris praėjusio kongreso sesiją, nesėkmingai bandė imigraciją visiškai penkeriems metams sustabdyti į JAV, pareiškė: „Aš esu prieš imigraciją. Galėtų būti viena ar kita išimtis, bet principas aš prieštarauju imigracijai, iki mes šiek tiek stabilizuosime savo vidaus ūkį, o šitai pareikalaus eiles metų.“

Graikų kariuomenė buvo peržengusi Bulgarijos sieną

Londonas. (UP) JAV užsienio reikalų ministerija išleido komunikatą, kuriame išreiškė viltį, kad paskyrimas JT komisijos nesusipratimams prie Graikijos štaurinių sienų iširti prives prie politinės padėties įtempimo pašalinimo visuose Balkanuose. Reuterio žiniomis Calderis spaudos konferencijos metu Vašingtone pareiškė, jog Graikijos vyriausybė yra pasiryžusi dar kartą keturių ministerių taryboje iškelti Graikijos reikalavimą ištaisyti sieną su Bulgarija.

Graikijos ministerio pirmininko pavaduotojo generolo Stylianos Gonatos, kuris lankėsi neramumų srityse, pranešimu apsaugos priemonės viešajai tvarkai užtikrinti davė patenkinamą rezultatą ir padėtis pamažu gerėjanti. Tačiau šiuo tarpu vėl pranešama apie rimtus incidentus. Apie 2000 sukilėlių Kalėdų naktį padegė vieną kaimą Makedonijoje ir daug gyventojų išžudė. Graikų kariuomenės komendantas pasienio mieste Dramoje, įspėjo bulgarų istaigas, kad graikų kariuomenės daliniai, persekiodami sukilėlius, buvo priversti peržengti Bulgarijos sieną.

Londone svarstė DP emigracijos galimumus

Paskutiniu metu vis daugiau keliamas išvietintųjų emigracijos klausimas. Tuo pačiu reikalu prieškaladinėmis dienomis buvo kalbama Anglijos Aukštuosiuose Rūmuose. Debatų pradėjęs, Londono radio pranešimu, lordas Beveridge. Jis savo kalboje pareiškė jog turėtų būti leidžiama imigruoti tiems išvietintiesiems, kurie negali ar nenori grįžti namo. Kitas lordas iš vyriausybės pusės pareiškė, jog DP problemos viena Anglija negalinti išspręsti. Britų vyriausybė yra nuomonės, kad niekas prievarta neturėtų būti grąžintas tėvynėn. Bet gi pirmoje vietoje turėtų būti pasirūpinta išvietintiesiems pateikti tikrų informacijų apie dabartinę padėtį savo kraštuose.

Toliau per minėtus debatus Anglijos Aukštuosiuose Rūmuose buvo pareikšta, jog britų zonoje, Vokietijoje, esą 400 000 išvietintųjų. Brazilijos misija išvietintųjų emigracijos reikalais dabar lankosi Berlyne. Abi-šalė komisija tiria emigracijos galimumus

Argentinon; po to ji lankysis Paragvajuje ir Urugvajuje. Pati Argentina jau pasiuntusi savo misiją Europon. Į D. Britaniją jau atvykę keli tūkstančiai pabaltijiečių moterų, kurios dirba ligoninėse. Baigiantis debatams buvo pareikšta, jog baltus ir ukrainiečius yra numatoma įsileisti Kanadon.

Patiriama, jog Australijos vyriausybė taip pat artimiausiu laiku numachiui svarstyti imigracijos klausimą. Pirmoje vietoje numatyta įkurdinti ir darbu aprūpinti iš kariuomenės grįžusius karius, po to būsiąs svarstomas Australijon imigracijos klausimas, kurio greitesnį sprendimą ypač trukdą laivų stokos klausimas. Dėlto, kol vyriausybė išspręs imigracijos Australijon klausimą, tuo tarpu numatoma parinkti statistines žinias, būtent, koks skaičius galėtų susidaryti norinčių Australijon imigruoti. Pirmenybė teikiama britų piliečiams ir tiems europiečiams, kurie Australijoje turi giminių ar pažįstamų, garantuojančių pragyvenimą atvykusiam imigrantui, kol jis susiras darbą.

SUTARTIS DĖL VOKIETIJOS - SOVIETŲ POLITIKOS BANDYMAS

Rašo James Reston

Sovietų apsisprendimas prie sovietų susitarimo užsienio ministerių konferencijoje ir J. T. visumos susirinkime įvyko taip ūmai ir tokiomis įdomiomis aplinkybėmis, kad ima noras tai aiškinti vadovaujančių asmenų ir taktikos sąlygomis.

Lapkričio 25 d. užsienio reikalų ministrai Byrnesas ir Bevinas buvo staciai apsiūbinti Molotovo taktika taryboje. Keturi Didieji du kartus peržiūrėjo penkias taikos sutartis, straipsnį po straipsnio, kiekvienas išdėstydamas savo nusistatymą ir nieko negalėjo pasiekti. Lapkričio 25 d., ketvirtą savaitę po pasitarimų pradžios, Molotovas vis tęsė tą pačią opozicijos liniją.

Tuo laiku pinmininkavęs užsienio reikalų ministeris Byrnesas jau buvo atsisakęs argumentuoti. Taip pat ir Bevinas. Iškilus sutartyje naujai klausulei ir Molotovui kartojant tuos pačius argumentus, kuriuos jis buvo iškelęs jau prieš kelis mėnesius, Byrnesas ir Bevinas stengėsi tik greičiau prieiti prie sekančios klausulės ir konferencija išsigimė į sovietiską monologą.

Pirmas privatus pasitarimas

Tą vakarą sovietų komisarai pasisaukė Byrnesą ir pasiūlė padaryti pirmą privatų politinį posėdį konferencijoje. Tame posėdyje Byrnesas galutinai išryškino savo nusistatymą. Jis pabrėžė, kad šitame neribotame kartojime nėra jokios ateities. Tokiai būklei susidarius, nesą reikalo atsakinėti ir sovietų pasiūlymus. Jis laikėsi nusistatymo, kad geriau esą Jungtinėms Valstybėms laikyti ir toliau okupavus Europos sritis, ir laukti, kol sovietai bus tikrai pasiruošę tartis, negu pasirašyti nepriimtinas sutartis. Tą patį vakarą užschlavimas buvo pašalintas. Molotovas pareiškė, jis esąs pasiruošęs pasiekti susitarimo ir kad jis norėjęs tik papildyti sutartį ir nuo tada prasidėjo greitas progresas min. taryboje ir visumos susirinkime.

Sia anekdotas, žinoma, negali išaiškinti priežasčių, kodėl rusai nutarė siekti susitarimo mažesnės reikšmės sutarčių pasirašymo klausimu. Jis tik pažymi tą momentą, kai Molotovas apsisprendė keisti savo ankstyvesnio nusistatymo. Kodėl Sovietų s-ga manė, kad tik jos vienos interesas yra pasirašyti sutartis ir paruošti kelią bendram susitarimui su Vakarų Valstybėmis dėl Vokietijos, nusiginklavimo ir atominės energijos?

Keturi sovietų argumentai.

Min. konferencijos ir JT stebėtojai mano, kad šiuo klausimu sovietai vadovavosi šiais keturiais svarbiausiais motyvais:

1) Jų nuomone, Sovietų s-ga yra verčiama sumažinti įtempimą užsienio atžvilgiu dėl savo vidaus reikalų.

Kokia yra sovietų vidaus padėtis, geriausiai rodo didieji sunkumai su naujajiu penkmečio planu. Tie penkmečių planai sovietų gyventojų tarpe niekad nebūvo populiarūs. Kaip ir kitų sunaikintų pasaulio sričių gyventojai, taip lygiai sovietų piliečiai reikalauja daugiau maisto ir pačių būtiniausių gyvenimo dalykų.

2) Rusai, priešingai vokiečiams, nemaną naudotis proga įmesti teritorijinių ir ideologinių gėlių karo prasme.

Tiesa, jie jau toli pažengę šitų gėlių linkme. Tuo laiku, kai Vokietijos pralaimėjimu ir Prancūzijos karinio potencialo sumažėjimu buvo sunaikinta jėgų pusiausvyra Europoje, jie padarė ekspansiją Vakarų link. Tačiau dabar yra sudaryta nauja jėgų pusiausvyra. Vakarų valstybės vėl atstovė savo svorį kontinente. Jos sudarė pusiausvyrą, kuri, jeigu ir nėra visiškai teisingumu paremta, tačiau, jų manymu, garantuoja saugumą. Gi Sovietų s-ga yra įsitikinusi, kad ji negali daryti tolimesnės ekspansijos be konflikto pavojaus.

3) Dar viena priežastis, kuri reikia manyti, prisidėjo prie rusų apsisprendimo daryti koncesiją, siekiant bendro susitarimo, yra tai, kad jie po penkių mėnesių pasitarimų mažiau reikšmingų sutarčių pasirašyme buvo tikinti, jog jie gauna tokias nuoleidas, kurių ir tikėjosi gauti.

Atominės bombos rolė

4) Pagaliau, paskutinio meto atominės bombos plėtimas čia ir Sovietų s-goje, matoma, tikino juos, kad jų interesas yra, jeigu galima, diplomatinio keliu tą bombą neutralizuoti, negu laukti savo pačių tos bombos gamybos.

Jie, be abejonės, žino, kokia didelė pavojus mes darome jau išrastų ir daug

galingesnių bombų gamyboje, ir tai — mažesniais kaštais.

Tuo pačiu laiku, jie, kaip manoma, yra nusivylę dėl permažo progreso atominės bombos gamybos srityse Sovietų s-goje.

Sie keturi faktoriai — bomba, Rusijos vidaus padėtis, Jungtinių Valstybių ir D. Britanijos jėgų pusiausvyra ir įsitikinimas, kad Vakarų valstybės nėra pasiruošusios daryti jokių kitų nuolaidų mažesnės reikšmės taikos sutarčių klausimais — reikia turėti galvoje, aiškinant sovietų posūkį bendro susitarimo linkme. Bet kuria linkme mes eisime iš šito taško?

Asmenys, kuriems buvo pavesta tartis su rusais paskutiniųjų metų laikotarpyje, mano, kad dabar mes priėjome ilgą ir sunkų ybų perijodą ir kad jame bus nagrinėjami daug gyvybiškesni klausimai, negu Rumunijos, Bulgarijos, Vengrijos ir Suomijos taikos sutartys.

Prasideda ramioji fazė

Pasistumėjimą priekin Naujorke šie stebėtojai nelaiko ramiosios fazės pradžia Didžiųjų sąjungininkų santykiuose. Visa tai, kas įvyko, yra ženklas, kad Sovietų s-ga dėl anksčiau minėtų motyvų yra linkusi ruošti dirvą susitarimui ir reikia prileisti, kad jo pasiekti bus nepaprastai sunku.

Visų pirma, didžiosios valstybės tik dabar pradeda graibstyti už realybės. Vokiečiai, net ir sunaikintoje Vokietijoje, ir iki šiol stiprūs ir gausūs vyrų skaičiumi ir tai gali sudaryti nemažą pavojų. O derybos dėl Vokietijos kaip tik dabar prasideda. Ar Sovietų s-ga, iš vienos pusės, o Britanija ir Jungtinės Valstybės iš kitos, iš tikrųjų nusprendė nuširdžiai bendradarbiauti, kuriant taikingą Vokietiją ir naudojant Vokietijos jėgą visų europiečių gerovei, įskaitant ir rusus? O gal Vokietija bus ūgdoma galingu sąjungininku, koku nors fantastiniu padaru tarp Rytų ir Vakarų?

Tai yra klausimai, kurie nustatys sąjungininkų nuosirdumą ateinančiais metais, jeigu jie tikrai įstengs sutartinai dirbti, performuodami Vokietiją į galingą, bet rūpestingai kontroliuojamą Europos dirbtuvę. Tai būtų tikros taikos era ir pagerintas gyvenimo standartas, kuris irgi yra taikos sąjungininkas. Bet jeigu Vokietiją abi pusės žiūrės kaip į pajėgų sąjungininką, tai tikrai nebus prieita bendro susitarimo ir jokios pastovios taikos.

Iš The New York Times Overseas edition
vertė J. Vasaitis.

Jungtinės Tautos ir Ispanijos klausimas

Tą nuodėmę, kurią užtraukė ant savęs asies valstybių diktatoriai, pirmieji pradėdami antrąjį pasaulinį karą, yra deformavus viešąją pasaulio opinią tą prasme, kad dabar daugelis demokratinių kraštų pačių baisiausių politinių dalykų skaito ne kairiųjų partijų diktatūrą, bet dešiniųjų. Todėl žlugus fašizmui, nacionalsocializmui ir japonų imperiizmui diktatoriškai Franko valdoma Ispanija liko kaip krislas akyje visų tų, kuriems yra svetima bet koki diktatūra. Bet labiausiai ši diktatūra į akį krito tiems, kurie yra nusistatę pirmiausiai viso pasaulio kraštus demokratizuoti, o paskiau pradėti piršti liaudies diktatūrą.

Ypatingai aštriai šis klausimas liko pastatytas po to, kada š. m. spalio 24 d. JT pirmajame pilnates posėdyje savo apyskaitinėje kalboje Generalinis sekretorius Trygve Lie, kuris į šią vietą savo laiku buvo išrinktas rusams pasiūlius, ragino susirinkimo dalyvius surasti būdą ir priemones Franko diktatūrai nuversti. Vėliau tas klausimas buvo perduotas politinei komisijai, kurios pirminku yra Ukrainos atstovas Manuilskis. Komisijoje ėjo ilgi debatai, o Trygve Lie tuo laiku suskaičiavo ir paskelbė, kad jis yra gavęs 64.000 laišku, kuriuose reikalaujama nutraukti su Ispanija diplomatinis santykius, JAV senatorius Connally komisijoje pareiškė: „Amerika nėra tos nuomonės, jog dabartinė Ispanija sudaro pavojų taikai.“ Jis pasisakė prieš sankcijas ir nurodė, kad tas tik padidintų ūkinį ir politinį chaosą. Bet jo motyvai jau nieko nebegelbėjo: agitacija buvo tiek pažengusi, jog aiškiai matėsi, kad klausimas yra nuspręstas. Gruodžio 12 d. pilnates susirinkimas 34 balsais prieš 6 priėmė rezoliuciją, pagal kurią visiems nariams yra re-

komenduojama tuojau atšaukti savo atstovus iš Madrido. Prieš šią rezoliuciją balsavo Argentina, San Salvadoras, Costa Rica, Dominikonų respublika, Ekvadoras ir Peru, o susilaikė: Afganistanas, Kanada, Kolumbija, Kuba, Honduras, Libanas, Olandija, Arabija, Sirija, Turkija ir Pietų Afrika. Reikia, nors JAV esmėje ir buvo priešingos šiam nutarimui, bet nenorėdamos likti mažumoje su Pietų Amerikos valstybėmis, kurios tik vienos balsavo prieš rezoliuciją, — buvo priverstos dėtis prie daugumos. Tai yra pirmas dar toks atsitikimas JT procedūros praktikoje. Kartu tai yra pirmas vadinamojo slavų bloko laimėjimas, kuris ateityje gali turėti toli siekiančių pasekmių, nes šiaip ar taip šis klausimas dar tuo nepasibaigė,

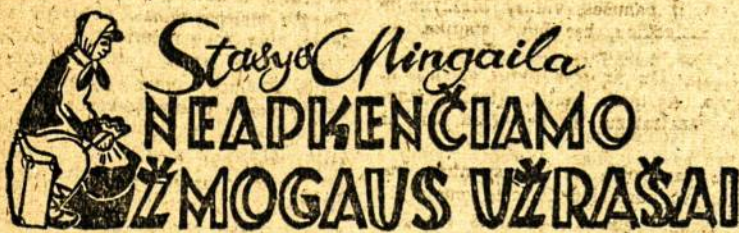
Keldami tą klausimą mes nenorim reikšti užuojautos Franco režimui, nes mes patys esame pergyvenę visokių diktatūrų ir dėl jų atsidūrėme ištėmyje, bet mes negalime nuslėpti to nusistebėjimo, kurį mums sukelia panašūs politiniai įvykiai JT forume. Toks nutarimas yra aiškus kišimasis į Ispanijos vidaus reikalus. Žinoma, būtų galima tą kišimąsi pateisinti, jei Ispanija būtų paskutinioji diktatūra pasaulyje. Mums yra keista, kad Trygve Lie nepasibė visi tokių diktatūrų, kur tironišką priespaudą kenčia šimtai milijonų gyventojų. Gal būt, kad didžiuluma Jungtinių Tautų yra to nusistatymo, jog eile turės ateiti visiems diktatoriams, bet jau tas yra neteisinga, kad pradėdama nuo mažųjų. Pavyzdį pirmiausiai turėtų parodyti didieji. Pirmiau didieji patys turėtų susitvarkyti, o paskiau galėtų paraginti kitus pereiti į demokratinę santvarką. Dabar gi naujos diktatūros yra kuriamos Jugoslavijoje, Bulgarijoje, Albanijoje ir kitur, tuo tarpu jau benykstan-

ti ispanų diktatūra yra pažadinama naujam pilietiniam karui, nes nėra jokios vilties, kad Franco savanoriškai paleistų valdžią iš savo rankų. Po įvykusio ispanų ministerių kabineto posėdžio užsienio reikalų ministeris š. JT žygi pavadiną „nepaprastą pažeidimu JT Chartos pagrindinių dėsnių.“ Ir iš tikrųjų JT Chartoje nėra nieko, kas duotų teisę tvarkyti atskirų kraštų vidaus politinę santvarką. Net JT nariams nėra uždėta prievolė tvarkyti pagal demokratijos principus. Jei tokia prievolė būtų, tai Rusija pirmoji negalėtų būti JT nariu.

Būvęs Maskvoje pirmuoju ambasadorium W. C. Bullitas savo knygoje „Susitarinimas su SSSR“ rašo: Tūkstančiai nekomunistų yra grąsinimais verčiami dirbti NKVD naudai. Jos kalėjimuose ir stovyklose per 15 praėjusių metų, galimas daiktas, niekuomet nėra buvę mažiau kaip 10 milijonų vyrų ir moterų, dirbančių ir pusiau badojančių, dažnai arklinėje siaurėje, kur mirties jie sulaukia vidutiniškai per 6 metus.“ Prisiminus tai, kad Ispanijoje iš viso yra tik 25 milijonai gyventojų, nesunku yra padaryti šių dviejų diktatūrų palyginimą.

Todėl šis JT nutarimas neišlaiko kritikos ne teisiniu, ne moraliniu atžvilgiu. Jis rodo, kad šios organizacijos keliai suka nuolaidų ir pataikavimų linkme, bet nėra tiesūs ir be viltų. Ir bendrai šių laikų tarptautinė politika yra pagrįsta kokiais tai išsisukinėjimais. Jei JT į savo ateitį žiūrėtų drąsiau, tai iš karto turėtų kelti viešumon bendrąjį tautų apsisprendimo principą ir reikalauti, kad to principo laikytųsi ir didieji ir mažieji, o ne imtis boikotuoti atskiras valstybes.

VI. Bs.

Vis dėlto jie laimėjo...

Seni žmonės sako, jog kai Dievas nori nubauti žmogų, tai pirmiausia jam sumažina protą. Su manimi tai atsitiko per skryningą. Nežinau, ar mano nematomoji valdžia (ji gyvena kažkur tolimame nuo manęs mieste, Ful...) taip pat bus užėjusi ant paklydimų bėgių, kad ji, kaip jau kartą esu minėjęs, nesisikaitydama su mano nuomone, emė ir į anapus vandenyno parašė, jog mes (reikia aš ir ji, valdžia) apie jokias emigracijas negalvojam. Mes visi, esą kaip vienas norime palikti, blogiausiu atveju, Europos Vakaruose. Man jų kalbėjimas mano vardu nepatiko. Bet kai šiandien pasižiūriu į reikalų klostymąsi, tai visai neturiu ko nuogastauti. Ir tai dėl eilės priežasčių.

Nuo to laiko, kai manoji valdžia klostė minėtąjį raštą, jau daug kas iš pagrindų pasikeitė. Aš, nors ir nepatogu pripažinti, jau nesu pakinkytas į DP raides. Tai atsitiko man pačiam nesitikint ir nelaukiant pasekų, kurios įvyko dėl mano paties kaltės, tai yra dėl žodžių, kuriuos kažkas sugundė sudėstyti taip, o ne kitaip. Skryningavo, arba, manau,

kalba tariant, mane tikrino šauni komisija: vienas ponas iš Australijos, kitas užstulėjęs sėdėjo iš Čikagos, dar trys iš kitų miestų, iš šalies, į kurią daug kas dideles viltis prieš dvejis metus buvo sudėjęs. Mane ir visą eilę mūsų stovykloje tikrino paskutiniuosius, kadangi paskutiniai jau buvome atkeldinti.

Kadangi paskutiniai esame, tai daugiausia ir nukentėsime! — jaudinosi nemaža buvusių žmonių, stovinečių komisijos akystatoje. Viena senutė, prieš pakeldama pirštus prie saikali, tiek susijaudino, kad pradėjo verkdamas šaukti:

— Stai ko senatvėje susilaukia! Per visą gyvenimą niekam nesu pamėlavusi, o jie netiki ir prisiekdinėja, lyg būčiau kokią nusikaltėlę...

Ir taip balsiai ji pradėjo verkėti, kad teko išvesti iš tikrinimo salės. Bugštavo ir kiti. Juk niekas nežino, kuo gali tasai tikrinimas baigtis.

Stai žiūriu priešais mane stovintį vyrioką, kuris patylomis kartoją priesaikos žodžius, o jo pakelta ranka aiškiai dreba. Taip pat baiminasi, — pagalvoju ir jaučiu, kad mano sa-

vijauta puiki. Kokiam nors nuogastavimui neturiu pagrindo. Taip man besvarstant savo padėtį priartėję prie komisijos stalo. Prasideda klausinėjimas.

— Kaip patekai Vokietijon, — klausia, — ar atvežė darbams?

— Ne, pats atbėgau, — atsakau.

— Tai dėl ko bėgai?

— Priešas okupavo mano tėvyne.

— O ką dirbai Vokietijoje?

— Nieko nedirbau.

— Nacis, — vienas iš komisijos pareiškia ir klausia: — O kodėl nedirbai, juk kiekvienas svetimšalis buvo verčiamas dirbti?

— Taip buvo kiekvienas verčiamas. Bet aš vengiau darbo, išsisukinėčiau.

— Kodėl taip darei?

— Teko paskaityti keletą invazinės kariuomenės fronto laikraščių, kuriuose visi dirbantieji ir ypač užsieniečiai buvo raginami vengti darbo. Dėl to aš ir vengiau.

Daugiau klausimų man nepateikė. Nuo stalo nuėjau pakelta galva. Tik po kelių dienų nustebau, kai man buvo pareiškta, jog aš priyčiau atiduoti kortelę ir aplieisti stovyklą. Buvau nuėjęs teisybės ieškoti komisijos būstinėn. Bet pastangos atsitenkė kaip žirniai. Berti į sieną. Tiek tepatyčiau (ne iš tiesioginio atsakymo, bet iš aplinkinio), jog tokiais momentais įprasta, aiškinimo), jog komisijai sudariau įspūdį lengvai pasiduodančio svetimai propagandai...

Po komisijos dar kartą įsitikinau, kaip visa netikra ir netvirta pilkajame DP gyvenime. Daug kas išeina priešingai tėvo manyminiai, — pagalvoju ir jaučiu, kad mano sa-

kitas, aš pats kaltas. Kam sudėčiau sakinį, kad susidarytų įspūdis, jog pasiduodu svetimai propagandai...

Bet nėra blogio, kuris neišeitų į gerą... Pagaliau mane, esantį surizgusioje nuotaikoje, pasiekia žinia, jog įvykęs susitarimas su Belgija 20.000 DP pristatyti anglies kasimo darbams. Man, jei būčiau neiškrėtęs iš DP tinklo, vėl būtų smūgis. Juk aš vis taikstauosi su nieku čia tvirtai nesusirišti, kad, progai pasitaikius, galėčiau savo gyvenimą pavaičiuoti nauja linkme. Tad man, bent dabar taip galvoju, skryningo nesėkmė išėjo į naudą.

Kitas reikalas tiems, kurie turėjo aiškius ir principinius apsisprendimus įsikurti Europos Vakaruose. Belgija, aš manyčiau, yra jau pakankami vakarai. Už jos prasideda Atlantas. Kas jau kas, bet manoji valdžia, žmonės, kurie jau senokai kovoja dėl išsikibimo į kėdę, tikrai laimėjo. Dabar ir aš jiems linkiu iš Ful... toliau pasistūmėti prie Atlanto pakrėsčių anglies... Juk pavyzdžio iš valdantųjų ar į juos pretenduojančių visi laukia. Beto, iš kasyklų nebus tolimes kelias, šiandien dar negalimai numatyti progai, eiti prie tikslo...

O aš sėbiu bene paskutinį DP sriubos kausą ir galvoju apie savo rytojų, apie tai, kur, kaip, įsikursiu ir ką veiksiu. Yra dantys, bus ir duonos, tik svarbu šiais laikais būti apdairiam su žodžiais. Kartais, nei iš šio, nei iš to, gali save įstumti į visai nelauktą balą, ož, kaip aš per skryningą. Nežinau, ar pasisai yra linkusi manyti manoji valdžia.

Pagyvenšim — pamatysim, kurie siūliai kurink veda ir ar kiekvienas kamuolys paskui išvyniojama siūla rieda...

Jean Paul Sartre

Siena

Svečius pas sukaktuvininkus

Jeronimas Cicėnas

6. Tomas ėjo tarp dviejų kareivių durų link; abudu jo draugai sekė paskum, Jonas už pečią ir kojų nesamas. Jis nebuvo be sąmonės. Jo akys buvo plačiai atvertos ir ašaros byrėjo per skruostus. Iki aš pajudėjau, tarytum pasiruošęs eiti, karininkas mane sulaukė.

— Ar jūs Ibbieta?

— Taip.

— Palaukite. Jūs vėliau išvesime.

Jie visi išėjo lauk. Taip pat ir belgas ir du jo sargybiniai išėjo, palikau vienui vietą. Aš nežuvokiau, ką su manim darys, bet man būtų buvę mieliau, jei greičiau būtų man būtų buvę mieliau, jei greičiau būtų mane sušaudę. Aš girdečiau salves, kurios tai krūptelėjau ir šoktelėjau. Aš turėčiau rekti ir plaukus nuo galvos rauti. Bet aš sukančiau dantis, įkišau savo rankas į kišenes, kad stipriai laikyčiausi.

Po valandos atėjo jie manęs išvesti. Jie nugalbino mane į pirmą aukštą, į mažą kambariuką, kur baisiai buvo nuo cigarų dūmų tvanku ir troškinčiai karšta. Du karininkai sėdėjo puikiose sėdynėse ir rūkė, apsirovę krūvomis popieriais.

— Ar jūsų pavardė Ibbieta?

— Taip.

— Kur yra Ramonas Grisas.

— Nežinau.

Tas, kuris mane klausinėjo, buvo mažiukas ir nutukęs. Jo akys iš po akinų atrodė žiaurios.

— Eik čia, — įsakė jis.

— Aš priejau arčiau. Jis atsistojo, paėmė mane už pečią ir sužabavo aš mane savo griežtu žvilgsniu, nuo kurio aš tariau turėjau į žemę prasmėgti. Tuo pačiu metu jis mane sugriebė visomis jėgomis už rankos raumenų. Ne dėl to, kad man skaudėtų, tai atrodė lyg žaismui. Jis norėjo mane išbandyti. Jis rado taip pat reikalinga savo dvokiantį kvapą man į nosį pūsti. Akimirksnių mes palikom taip stovėti. Aš privilėjau garsiai juoktis, nes atrodė kvaila gązdinti tą žmogų, kuris stovėjo prieš naktį. Tai nedarė man jokio įspūdžio. Jis pastūmė mane stipriai į šalį ir vėl atsistojo.

— Tavo gyvenimas vietoje Griso — pareiškė jis. — Mes tave paleisime, jei pasakysi, kur yra jis pasislėpęs.

Sie vyrukai, parsiai atrodė su stekais ir aukštais batais — taip pat buvo nuteisti mirti. Tur būt, tik vėliau kaip aš, bet nedaug vėliau. Ir jie čia išdarinėjo visokių triukus, pavaržėdė beieškodami, kitų žmonių sąrašus besudarydami, kad juos kalintų, ir tai jie galvojo apie Ispanijos ateitį ir, vėliau žino apie ką!

Jų veiklumas atrodė naivus ir juokingas. Aš negalėjau jų vietoje būti. Jie atrodė man kaip dvasios ligonys.

Mažasis visą laiką žiūrėjo į mane ir su steku mušė į batų. Kiekvienas jo judesys buvo apskaičiuotas, kad manys sukelti baisaus tigro baime.

— Taigi, Supratote?

— Aš nežinau, kur jis yra. Aš manau, kad jis yra Madride.

Antrasis karininkas pakėlė baltą, nerangią ranką. Taip pat ir šis mostas buvo numatytas. Aš sekiau jo visus mažus triukus ir stebėjau, kad yra žmonių, kurie taip moka vaidinti.

— Jūs turite ketvirtį laiko apsigalvoti — pasakė jis iš lengvo.

— Išveskit jį į daboklę ir po ketvirtio vėl atveskit atgal. Jei jis vis dar atsisakinės, tada mes jį sušaudysim.

Jie žinojo, ko jie norėjo. Aš jau visą naktį išlaukiau, tai jie dar ketvirčiui imes mane į slėptuvę, tuo metu kai Tomą ir Joną sušaudys, o mane prigązdins daboklėje. Tai, be abejoj, jie per naktį sugalvojo: jie apskaičiavo, kad mano nervai neišlaikys ir tokiu būdu jie paslaptį išgaus.

Jie klydo. Daboklę atsisėdau ant kresliuko, nes jaučiausi visiškai nusilpęs ir ėmiau galvoti. Bet ne apie jų pasiūlymą. Aš žinojau, kur yra Grisas, jis yra brolieno namuose pasislėpęs, mylia kelio nuo miesto. Bet aš buvau nusistatęs, kad aš neišduosiu, net jeigu jie mane kankintų (bet tai atrodė, kad jie nebuvo tam pasiruošę). Tai buvo viskas aišku ir aš daugiau nebesiinteresavau. Kas mane domino, tai buvo klausimas, kaip man laikytis. Aš buvau nusistatęs geriau mirti, negu Grisą išduoti. Kodėl? Aš visiškai nemylėjau Griso. Mano draugiškumas jam visiškai užgeso dar prieš auštant, lygiai, kaip meilė Conchai, lygiai kaip noras gyventi. Bet tai buvo natūraliai tvirta, kad aš visuomet apie jį gerai galvosiu: jis buvo stipras ir ištikimas. Bet tai nebuvo pagrindas, dėl ko mirčiau už jį; jo gyvenimas nebuvo vertingesnis už mano, joks gyvenimas nebūtų vertesnis. Jie vis tiek kokį nors vyriškį patatytų prie sienos ir sušaudytų, nežiūrint ar tai aš būčiau, ar Ramonas, ar kas kitas, tai buvo vistiek. Buvau įsitikinęs, kad jis Ispanijos reikalams būtų naudingesnis negu aš,

6. P. Vileišis į savo dirbtuves Vilniuje teėmė lietuvius darbininkus iš kaimo arba atletų vėjančius Vilniaus čiabuvius; sąlygos pas jį buvo geros, be kita ko, jis pats, darbininkų neprašomai, sumažino darbo valandų skaičių (tai vienintelis atsitikimas Vilniuje ir gubernijoje, kad šios lengvatų atsiekta be streiko ir be aukų užmuštais).

Kiek įvairaus darbo teko inž. P. Vileišiui užiniciuoti ir dirbti, matyti, sakysime, iš ... kovos už lietuviškas iškabas. Dar 19 amž. pabaigoje kažkuris žydas Pilviškiuose (dr. K. Griniaus prikalbėtas) ant savo krautuvės iškabino lietuviškai „Skuru kromas“. Tai, nesijukite, buvo didelis žygis, pasiekęs Suvalkų gubernatūrą. „Vilniaus žiniose“ dėl lietuviškų iškabų Vilniuje ir kt. Lietuvos miestuose ir miesteliuose jau užsiminama 1905 m. pradžioje. Petras užiniciavo, adv. J. Vileišis, kaip teisės žinovas, parėmė. Neapsleita be kyšių įvairiems čiauninkams, ir 1905 m. rudenį iskarė ant 5 įstaigų pasirodė lietuviškos iškabos (jų tarpe redakcijos, knygyno, inž. P. Vileišio dirbtuvių ir t.t.). Tų iškabų pasiūlymą važiuavo žmonės net iš Kauno ir kt. Lietuvos pakraščiu. Vilniaus „casus“ padėjo visai Lietuvai lietuviškai išrašytom iškabom (paminklais ir kt.) pasipuošti.

Kai inž. P. Vileišio kūnas po daugiau kaip 10 metų pervežtas iš N. Lietuvos į Vilnių, Rasų kapinėse, atsimenu tą giedrą pavakrį, be mūsų, suėjo gerokas būrys lietuviškai nemokantių vilniečių. Tai paprastai, jau senyvi, darbininkai. Kai jie, kūną be nešant į koplyčią, kepurės gniaužė rankose ir palenkė ilgų metų fizinio darbo išvargintas galvas, dievaž, jie inž. P. Vileišio asmenyje gerbė demokratinę, teisingą, skaisčią, darbščią ir tolerantinę Lietuvą (tokios vaizdą susidarė iš bendravimo su ... darbaviu inž. P. Vileišiu).

Versmė veržiasi toliau

Spaudos draudimas atšaukta 1904. V. 7. Ne iš malonės tai caras padarė. Lietuva kupstelis buvo, bet grėsė carizmo vėžimui. Kaip nelegali spauda plito, matyti ir iš šito, kad 1891—1893 m. vien tik sieną saugojantieji žandarai konfiskavo 37.718 lietuviškų knygų ir laikraščių, o 1900—1902 m. — net 56.182. Už knygų ir laikraščių platinimą ir laikymą yra nukentėjusių per 1000 asmenų. Bet žinome, kokią simtoji viso sąjūdžio dalį ištę.

Kova už spaudos laisvę išauklėjo kovotojų už politinę krašto laisvę kadrus. Didžiąja Vilniaus Seime žymia atstovų dalį sudarė tie, kurie ranką nuolat laikė prie pulso, gaiviniu sio knygnešius. Į seimą ateita su įvairiomis

bet aš, po velnių, šlykštėjau Ispanija ar anarchizmu, tai nebūtų man jokios prasmės. Ir nežiūrint, kad aš savo galvą galėjau išgelbėti, išduodamas Ramoną, aš atsisakiau tai padaryti! Randu, kad tai juokinga: tai buvo kvailas užsispyrimas.

— Jau aš esu toks iš prigimties, užsispyręs, kaip ožys — pagalvojau. Ir kartų jūmoras apėmė mane.

Jie sugrįžo manęs pasiimti. Jie nusivedė pas karininką. Žiūrėk prabėgo pro kojas, o tas mane prajuokino. Aš atsisukau į vieną iš karininkų ir paklausiau:

— Ar pastebėjote žiurkę?

Jis nieko neatsakė. Jis buvo piktas ir laikėsi rimtai. Aš būčiau mielai juokėsis, bet tai nepadariau, nes bijojau, kad aš nenuostisiu, jei kartą pradėsiu. Karininkas turėjo ilgus ūsus.

— Jūs turit savo ūsus apkarpyti, senas vaikine — sušukau.

Jis treptelėjo savo koja, bet be įspūdžio, o aš tylėjau.

— Taigi — ištare mažasis druckis. Ar jūs apsisprendėte?

Aš pažvelgiau į jį kaip į retus vabalus.

— Aš žinau, kur jis yra — pasakiau. — Jis yra kapinėse pasislėpęs. Duobėj, o gal net karste.

Tai buvo pasakyta juokom. Aš norėjau tik pamatyti, kaip jie lėks, kaip jie ieškos, kaip jie įsakinės.

Jie šoko ant šiltų pėdsakų.

— Pirmyn, Moles. Eik ir paprašyk karininką Lopezą, kad duotų 15 vyrų. — O Tamsta — pasakė maželis. — Jei Tamsta teisybė pasakė, susilauksi mano pažado, o jei pamelavai, tai brangiai Tamstai tas kaštuos.

Jie išėjo triukšmingai lauk, o aš palikau ramiai su sargybiniais. Karts nuo karto aš šypsojau, galvodamas apie tai, kokią veido išraišką jie padarys nieko neradę. Aš jaučiausi truputį nejaukiai ir pilnas šelmisko džiaugsmo. Aš įsivaizdavau, kaip jie atidarinės karstą po karsto!

Po pusvalandžio grįžo druckis vienai vietai atgal. Aš galvojau, kad jis gavo įsakymą įvykdyti mano egzekuciją. Antrasis buvo palikęs kapinėse.

politinėmis partijomis, atseit, su galvojančia visuomene. Įvairios politinės pažiūros tačiau sutiko kaip viena savo nusistatyme dėl gyvybinių tėvynės reikalų. Seimas (apie 2006. atsovų) susirinko 1905. XII. 4. Seimas savo nutarimuose, tarp kita ko, pareikalavo autonomijos su seimu Vilniuje ir paragino tautą nebemokėti rusų valdžiai jokių mokesčių, uždarinėti degtinės monopolius, neleisti vaikų į rusiškas mokyklas, neiti į kariuomenę, į mokyklas ir valstius įvesti gimtąją lietuvių kalbą. Seime dalyvavo ir Mazosios Lietuvos atstovai, o Lenkų karalystei priklausiusi Užnemunė (Suvalkų kraštas) Didžiojo Vilniaus Seimo buvo atstatyta Lietuvai.

Sukaktuvininkė (mire prieš 10 metų) Ona Pleirytė — Puidienė (Vaidilutė) „Vilniaus žiniose“ su džiaugsmu rašė, kad senelis Vilnius pabudo, išgirdęs tvirtą pilkaserminę žingsnį. Lietuva keliai naujo darbo. Atverčiama akmuo nuo kapo ...

Prieš 10 metų miręs dr. Danielius Alšeika kartą prisiminė:

— Tai buvo nuotaika. Kas bus toliau — žmogus neklaušo, vardan tos Lietuvos, ir to ištoko. Gavau pundą proklamacijų ir revolių. Mano baras — Svecionių apskritis, Tverčiaus valsčius. Buvo gruodis, sniego nedaug ir tamsios naktys. Suradau talkininką. Proklamaciją, žmonės graibstytė graibstė. Niekad Lietuva neabejojo, bet įsaky kaip ant delno pasirodė, kad ji labiau gūvi, negu didžiausi optimistai manė. Užėjo vėliau reakcija, bet tai tebuvo dulkės, kurias laiko vėjas, žinojom, turės prapūsti. Svarbiausia, kad žmogus pabudo.

Imk žiburį ir nešk

ten, kur dar tamsos šešėliai niuksto prisikolimą, — su tokia dvasia, rodos, gavau proklamaciją, — sakosi Vilniaus krašto švietėjas kun. Jonas Burba (mire 1916 m.). Vilniun dažnai tekdavo užsukti, bet po 1905 m. vykdavau su visai kita nuotaika: ten knygynai, redakcijos, vaidinimai, vis randi naujos dvasios ...

1906 m. susikūrė Vilniuje pirmoji dainai ir teatrui puoselėti draugija — „Vilniaus Kanclės“ (tas tradicijas vėliau perėmė M. Stezevičiaus iniciatyva sukurtoji „Rūta“, kurios choro dirigentu buvo M. K. Ciurlionis). Kanclė aktyve randame sukaktuvininką (mire prieš 30 metų) Gabrielių Landsbergį-Zemkalnį. Tai tautos balsą išgirdęs bajoras. Kaip Vaizgantas rašo, Gabrielių anuo metu Vilniuje įgarsėjo savo ultimatumu žmonai — per vieną naktį išmokyti lietuvių kalbos! Landsbergių namai — tyra lietuviybės svetainė, tokį įspūdį išsinešdavo kiekvienas ten užsukantis tautietis. O svečių ir interesantų nesėgė. P. Gai-

Jis pažūrėjo į mane kvailai ir piktai.

— Nuveskit jį į centrinį punktą pas kitus — pasakė jis. „Atlikus šaudymo operacijas įvyks dar dėl vieno teismo.“

Aš galvojau, kad blogai nugirdau.

„Aš nebūsiu... taigi... — vos ištariau — aš nebūsiu sušaudytas?“

— Ne dabar, tikriausiai. Gal būt vėliau. Bet man tai nerūpi.

Aš vis dar nesupratau.

— Bet kodėl — klausiau aš.

Jis patraukė pečiais nieko neatsakydamas ir kareiviai mane išvedė.

Centriniam punkte buvo apie šimtą suimtųjų, moterų, vaikų ir porą senų vyrų.

Aš ėmiau, iš pamišęs, vidury blaskytis ir vis dar nesusivokiau, kas buvo atsitikę. Aš buvau it į galvą prigušintas. Pietūs davė valgyti salėje. Du ar trys vyrai su manim pasisveikino. Aš juos, matyt, gerai pažinojau, bet aš neatsakiau. Aš nejučia, kur aš buvau.

I vakarą dar kokia dvylika suimtųjų buvo atvesta. Aš pamatiau Garcia, kepeją.

— Tu laimės padarė! — suriko jis. „Aš negalvojau, kad Tave dar gyvą pamatysiu.“

— Jie mane mirties bausme nubaudė — pertraukiau aš — bet paskui sprendimą pakeitė, nežinau, kodėl.

— Mane areštavo apie antrą valandą dieną — paaiškino jis.

— Kodėl? — Garcia nieko bendro neturėjo su politika.

— Aš nežinau — pasakė jis. — Jie areštuoja kiekvieną, kuris kitaip galvoja.

Jo balsas pasidarė duslus.

— Jie Ramoną Grisą sugavo.

Aš ėmiau drebiti.

— Kada?

— Šlyt. Jis susipyko su brolienu ir nuo antradienio jis iš jo išėjo. Buvo daug tokių, kurie ji norėjo paslėpti, bet jis nenorėjo jų įpareigoti. Eičiau pas Ibbietą, bet gal jis bus suimtas. Tai aš kapinėse pasislėpsiu.

— Kapinėse! — sušukau.

Viskas man ėmė sukstis ir aš parkritau ant žemės. Aš juokiaus, kad net ašaros iš akių riedėjo.

Išvertė Alg. G.

delionio (teatralas ir visuomenininkas) liudijimu, statant Zemkalnio „Blinda“ ir „Birutę“ ar M. Sialūniskio (tebegyvo varpininko M. Sisknio) „Pilėnų kunigaistį“. Gabrielių buvo ne tik režisierius, jis aktoriams buvo teatro istorijos profesorius.

Liandsbergis — Zemkalnis savo iniciatyva ir taktu mūsų tautai sugrąžino ne vieną jau žūstantį bajorą. Be kitų, prijaukino jis sukaktuvininkę (mire prieš 10 metų) Sietarą Drazdauskaitę — Jablonskiene — mūsų rašytojų veiklų vertėją į lenkų kalbą ir autore skaitymų nutautusiems lietuviams.

Palikimas tas rašoma nuo 400 metų

Mūsų knyga — nebe naujokė, ji šakni įglūdus į 16 amžių. Lietuviškoji knyga nereikalinga perkamosios ar parduodamosios reklamos. Už gimtąją kalbą parašytą knygą sumokėta ko brangiausia kaina — nesuinteresuotas triušas, iš širdies aukojamas pasakutinis turtelis, sveikata ir gyvybė. Martyno Mažvydo kreipimasis į tautą „Imkiet mane ir skaitykiet, ir tauti skaitydami permankiet“ — tapo išgirstas, žodis pavirto į kūną ir gyvena tarp mūsų. Tauta nemiršta ir josios (našas) visos žmonijos civilizaciją ir kultūrą. Dr. V. Kudirka šiuo atveju šitaip pasakytų.

Ne tas yra didis, prieš ką milijonai, prispausti vergijos, žemyn galvas lenkia, O dvasioje keikia. Didūs ne tironai!

Kurie tenka garbinti, nors jie visiems kenk

Tik tas yra didis, kurs gyvastį savo Be baimės aukoja dėl atimto laimės, Kuris didžius darbus žmonijai aukavo, Prieš ką žmonės klaupia išdėkui, n'is baimės.

Dar pažvelkime į ekraną

Dar iki šiol visų sukakčių ir sukaktuvininkų nesuminėjom, tatau ir neįmanu (jų viso apie 150). Zvilgtelkime prabėgomis.

Cia prieš 30 metų miręs aušrininkas Petras Kriaučiūnas. Dr. J. Šliūpas apie jį šitaip atsiliepia: „Pačioje pradžioje „Aušrai“ būn būvę labai sunku išsilaikyti, jeigu nebūtų padorėje jos palaikyti Petras Kriaučiūnas. Marjampolės gimnazijos mokytojas, ir Juozas Myliauskas (Miglovara), policijos okoldozių Rygoje. P. Kriaučiūnas užmokėdavo už 100 ar 200 egz. ir per Naumiestį juos pats parsisidindavo jam vienam težiūnoms keliais, per mokinius gi jis plačiai paskleisdavo „Aušrą“ Suvalkijoje ir Kaune. Myliauskis užsisakylavo nuo 100 ligi 150 egz., kurių dalį platino Rygoje, o per Mintaujos knygyninką ir mokinius paskleisdavo Zemačiuose. Galima suprasti, kokių pasisventimų tatau vis daroma buvo, ir vienas ir antras už tokį darbą galėjo atsikurti Sibire. Tik tėvynės meilė pergali visus pavojus ir sužadina didžiausį pasisventimą. Garbė jiems!“

Cia 50 metų amžiaus sueinas prof. Balyš Sruoga — mūsų teatro istorikas ir teoretikas, poetas, dramatininkas, žurnalistas (redagavo „Lietuvą“, „Sėkmąją Dieną“, „Klaipėdos Žinias“ ir k.). Po 2 metų išėjęs iš Stutthofo koncentracijos stovyklos ir pervežamas į LTSR, rasi, kartoją savo seniau parašytuosius eilėraščius:

Žiū, sesuo, klausyk su vėju
Iš tėvų laukų;
Skundas kelias, skundas liejas
Mirtinas, klaikus ...

Ar tai tam mes laisvės godą
Sergėjom ilgai,
Kad Tėvyne, žydint sodams,
Sveikint kaliniais.

Šion pakalnen mūs lydėjo
Dargana, šalna ...
Cia atėjom — netikėjom,
Kad daina — rauda ...

Ir tiek nulydėjus pakalnen — pakalnen —
Ir brolių, ir seserų, aimana ėjusių —
Dangus visiems pilnas, gausus,
Ir kraujumi tėvų nulaistytą žemę —
Tik vienas kalėjims ...

Cia 80 metų sueinas dr. Kazys Grinius, rodos, skaito dienos įsakymą:

„Kiekvienas lietuvis turi būti šauliu, o šauliai turi būti tikri tautos ir valstybės sargai, kurie visur ir visuomet saugoja tėvynę nuo išorinių ir nuo vidaus priešų. Šauliai turi mokėti ginklą vartoti ir, reikalui esant, stoti valstybės pagrindus ginti su ginklu rankose.“

Cia ir pats Vaizgantas, kurio „Tėvynės Sargas“ mini 60 metų sukaktį. Kaip visuomet, Vaizgantas linksmas, optimizmo pilnas ir didžiai rimtas (o kuklus be ribų!). Jis byloja:

„Dirbkite vertenybių, ar kas jus girs ar peiks. Ne jūs, veikėjai, lemiatė ateiti, tik jūsų darbai ir jų išdarai lems. Dėl idėjų nedaryk kompromisų. Tu manai kompromisui idėjai laimės, o tuo tarpu tu ją tik profanuoji. Po visų atodairų į šalį, paskui atodairi atgal, dabar idėja jau susikristalizavusi, aiškiai formuluota: tauta pati apsisprendžia, tauta pati sau suverenę, tautai niekas iš šalies teisų neduoda, tik ji pati imasi. Mylėdamas Lietuvą, myliu Laisvę, kurią tegali man laiduoti nepriklausoma šalis, mano Tėvynė. Ir mano Tėvynė reali, turi savo vietą pasaulyje, iš kurios jos niekas netesės išstumti. Gali ją smaugti priešai ar broliai apskabinę, tik visiškai užsmagti negali, kol nebus visai tautai nukapotos galvos. Ligi tik atsignaus smaugėjo rankos, tauti žiobtelės gimtojo kvapo ir sušuks: tebesu gyva!“ (Pabaiga)

MINTIS

Veltui tu džiaugsmo ieškai tolimuose kraštuose. Jis

tegalai būti tavo tėviškėje. Maulmann.

Kas nežengia pirmyn, tas eina atgal

Zmogaus gyvybės būtis absoliutiniame laike reiškiasi trimis momentais: potencialine, aktyvia ir dvasine. Ligi užgimdamas žmogus turi potencialinę, gimęs aktyvią ir mirties dvasinę gyvybę. Ži pastaroji filosofiskai gali būti nusakyta dvejai: pagal idealistinę pažiūrą, mirties persikelia į vėlių pasaulį ir pagal nuopelnus žemėje pelnosi pomirtinė būti, gi pagal materialistinę — jis lieka gyvųjų tarpe (iškūnijęs tik savo dvasinių vertybių palaikuose. Vienaip ar kitaip galvodami visvien prieiname išvados, kad dvasinės vertybės laike nenyksta. Tikslai laikas vienas su gyvenimu nešasi ateitin, o kitas užrausią užmarštin.

Laikas skuba, nė akimirkos nestabtelėjęs. Kas gyvenime suskuba laiko tempu progresuoti, to dvasios ir proto produkcija laiko niešama ateitin ir vardas įrašomas prisiminimų amžinybės filmoj, gi kas nesuskuba, jau vienlaikių akivaizdų laiko parbūkštą suklumpa ir lieka istorijoj užmarštas. Net jam pastatytas puikiausias paminklas ir antkapis laiko būna sunaikintas.

Ką galima pasakyti apie paskirą individą, tas pat liečia tautas, rases ir valstybes. Iš paskirų žmonių susidaro kolektyvas tautų ar rasų pavaldę, bendruomenę ar valstybinę organizaciją. Taigi, kokio kultūros lygio paskirų individų dauguma, tokiam lygyje bus ir masinė bendruomenė: tauta, rasė. Ir ištikro, mes matome tautas atsilikusias ir pažangias, primityvias ir civilizutas, vandališkas ir kultūringas. Kaip paskiri žmonės, vieni išnyksta be pėdsakų, kiti darbas įamžina savo varda, taip ir panašių individų kolektyvas: tautos, rasės ir valstybės. Vienos vergijos nedalioj, kitos valdančiųjų vaidmenį; vienos atsilikusios, kitos pirmujančios; vienos visai išnykusios ir užmarštos, kitos garbingai minimos istorijoj. Taigi, laikas kaip ir paskirus asmenis, taip tautas, rases ir valsty-

bes, nesuskubandias kartu su juo sunaikina ir apkioja amžių velėna. Daug tautų, rasų praieity yra išnykusios, daug valstybių yra sugriuvusios ir tuose griuvėsiuose išikurusios naujų. Kas laiko neišnaudoja, tas neina pirmyn; kas neina pirmyn, tas žengia atgal; kas žengia atgal, tas žūsta.

Senuosius metus baigdami ir naujuosius sutikdami, metinė asmeninės veiklos apyskaitoj, turime žiūrėti ne vien mus asmeniškai liečiančių reikalų, bet visą gyvenimo tikslą persistatyti plačioj skalėj, kad jei aš dėl apsilaidimo neturtingas, arba obskurantas, tai yra mano asmeniškas reikalas ir užtenka, kad jei aš kito nesukriaužiu, tai jau niekam ir nekenkiu. Kas būtų, jeigu visi trys milijonai mūsų tautiečių taip galvotų? Tai visame krašte vietoj kultūros ir civilizacijos būtų amžina tamsybė, skurdas ir vargas. Dėl aiškumo paimekim apsilaidinčių ūkininką, kuris vengdamas lavintis žemės ūk'o moksloje ir tingėdamas dirbti, savo ūkio našumą nusmukdo ligi tiek, kad vos pats tepasimaityna. O jeigu ne jis toks vienas, bet dauguma tokių. Tai vietoj eksportavę, turėtume importuoti vidaus rinkai, nes ne žemdirbiai turėtų išmirti. Taigi darbas ne vien asmeniškas tik dirbantįjį praturtina, bet kartu ir visą kraštą. Ne vien ūkininkai, bet ir valstybės tarnautojai, darbininkai ir k. savo darbūmu kūrta visam kraštui gėrybes ir jų visuma padaro tautą ir valstybę turtingą. O tik prie gėrybių pertekliaus teimanoma civilizacija.

Bet gi gerai atlikti bet kokią darbą reikalingas ir išsimokslinimas. Kitaip, gerai ką nors pagaminti, reikalinga ir gera galva ant pečių turėti. Tad ne vienam negalima išleisti iš akių lavinimosi savo specialybėje ir mokslinimosi bendrai. Tautos daugiau išmokslingos, jos yra civilizutos, kultūringos ir turtingos. Dėl aiškumo paimekim Olandiją ir Braziliją. Olandai savo darbūmu ir kul-

tūra metropolijoj jūros dugną paverčia žydinčiu rojumi. O jei dar pridėti jos užjūrio kolonijas, palyginus su Brazilijos gyventojais kur prie 70% beraščių, žema kultūra ir primityvi civilizacija: vietoj motorizuotų kai kurių tautos ūkio sektorių primityvūs padargai, kaip, pav., žemės ūky, net vietoj arklinio plūgo tik kastuvai. Taigi koks ten daugumos gyventojų gėrbūvis, nereikia aiškinti. Tai pasėkos apsilaidimo.

Tačiau mokslas nėra vien civilizacijos sąlygotojas, jis daro įtakos ir kultūrai, atseit, teikia asmenybei inteligencijos, o per ją ir humaniškumo. Žmogus, išsispécializavęs savo profesijoj, gali būti geras meistras ir tautos valdyti, kuriais gali tinkamas civilizacijai gėrybes gaminti ir taip pat gali juos panaudoti pikta. Kūrį gerai valdydamas gali bažnyčią pastatyti ir gali žmogų užmušti. Salia profesinio lavinimosi reikalinga dar saviaukla, lavinimasis ir mokslinimasis.

Ne vienas pagalvojau, kad užtenka tik tiek žinių, kad gerai mokėtum savo amatą, o bendras lavinimasis, vis vien naudos neduodas. Gali kaip nori galvoti, kad žinios už tavo specialybės ribų nebūtinai reikalingos ir gali, teisdamasis, kad vis vien visko neužimosi, nuspręsti verčiau nesivarginti, nes vis vien, kas nesusių tiesiogiai su amatu, bus anksčiau ar vėliau užmaršta, tai tik bus savęs apgaudinėjimas. Lygiai jei mes norėtume šiukšlėms nešioti skirta pintine vandens pasisemti, iš to tiesioginės naudos neturėtume, nes iš jos vanduo ištektų, bet vietoj purvinos mes ją turėtume nusiplovusią, švarią. Taip pat ir su žmogumi. Jeigu kai kuriomis mokslo žiniomis materialinėms naudoms ir neturėtume, bet mūsų asmenybės vidinė tuštuma, jei ir nebus užpildyta pasilaikantėmis vertybėmis, tai bus bent sielos šiurkštumai gerokai apsipliuoti. O tai jau bus eina žingsnis po žingsnio tobulėjimo linkme. Turėtų būti aišku, kad ir įgytos specialybės diplomu dangstyti nuo priekaištų apsilaidime saviaukloj nedera. Vien išsimokslinimas ar jis bus, palimas giliai, ar plačiai, be auklėjimo kultūrai nebus įnašu. Be išauklėjimo mokyta žmogus bus tik tiktai apsikuresnis suktis, už paprastą.

Gi kiek daugelio profesijų specialistų diplomu pavėsy didelę dalį gyvenimo praleidžia veltui (ypač, čia turiu galvoj dabar). O kiek neturintįjį net jokios specialybės praeivipau-

ja laiko? Ar mes čia, tremty, galime nusiškęsti, kad paroj maža 24 valandų? Aišku, ne. Puikiausios sąlygos specializuotis ir tobulėti. Įžengę į N. Metus atsinaujinkime ir patys. Imkimės specialybės, mokslo ir auklėjimosi. Mūsų nuolatinės svajonės — Laisva Lietuva. Bet mes nesigiliname, kad atstatomaj Tėvynėj fiziškai būsime ne daug naudingi, o į dvasinį jos lobyną nieko negalėsime įdėti. Tai ateities klaušimas. Bet juk mes dar tebėsame sveturi, kur mus seka ir savaip vertina. Tegul mūsų tarpe nedaug yra bet kokių priekaištų užsitaravusių, bet tebūna, kad ir keli, vis vien visam kolektyvui garbės nesudaro. Pirkėjas, kviečius pirkdamas, žiūri, kad nė vieno piktyčiaus grūdo nebūtų. Taip ir su mumis dabar yra. Prašalaimiai, sprendami, ką su mumis daryti, kur padėti, neišleidžia iš akių ir mūmų slypinčių dorybių.

Te nebūna nė vieno, kuris būtų netaiktingas asmeniškai, kuris būtų mažai naudingas visuomenei, kuris kenktų lietuvių tautos garbei. Tad sujuskiame. Be kilnių tikslų, be idealų, be darbo žmogus atrodojasi: smulkėja, apsilaidžia, aptingsta ir pradeda pradžioj nemėgti tvarkos, išsisukinėti, vėliau veidmainiauti, meluoti, toliau negerbti vertybių, svetimų gėrybių ir, galų gale, baigiasi sukliaimais, vagystėmis, plėšikavimais ir žmogžudystėmis. Iš to aiški išvada: užtenka liautis progresavus, kaip nepajusdamas nusmuksi, iš kur retai kas jau beiskopia. Štai prie ko nueinama veltui praleidžiant laiką. Ne dėl kitų priežasčių ir tremtinių tarpe toks procentas negerovių. Tie visi susmukę kaip tik yra laiko aukos. Ir išryškėja visoj didybėj tas dėsni, „Kas neina pirmyn, tas žengia atgal“.

Patys sustoje, laiko sustabdyti nė akimirkos negalime. Laikas skuba ir atsiliekančius griauia ir naikina. Išsilaikyti nemirtingiems, turime neatsilikti nuo laiko. Jei mes norime, kad Lietuvos vardas skambėtų, kol bent vienas lietuvis bus žemėje, tai užtenka, kad lietuvis būtų taurumu garsus ir Lietuva gyvuos per amžius.

VL. Valinevičius

Laiką visomis kalbomis

Kontrolinės Tarybos koordinacinės komisijos Berlyne nutarimu netrukus bus leidžiama iš Vokietijos užsienin siunčiant laiškus vartoti visas kalbas. Tuo reikalu artimiausiu laiku numatoma paskelbti smulkesnius nuostatus.

Kaip gyvenama ir apie ką kalbama Lietuvoje

Siomis dienomis gauta naujaisių patikslintų žinių apie nūdienę padėtį Lietuvoje, kurios čia pateikiamos.

Gyventojų nuotaikos yra žymiai slegesnės, kokios jos buvo 1940—41 metais. Kiekvienoje apylinkėje nemaža šeimų, neturintįjį jokių žinių apie vieną, kitą ar net kelis savo narius. Vyrai, kurie buvo mobilizuoti karo metais, vienas kitas jau pradeda grįžti. Mobilizacija buvo palietusi gimusius 1909—1926 metais. Pirmoje vietoje paleidžiami vyresniojo amžiaus vyrai. Jau paimti kariniam apmokymui gimusieji 1927 metais.

Lietuviškasis Raudonosios Armijos dalinys stovi Vilniuje. Šio dalinio kariai daugiausia turi „užsiėmimus“ su kastuvais, t. y. dirba prie griuvėsių ir gruzo valymo darbų.

Sovietų kariuomenės centrinis štabas Baltijai (Lietuvai, Latvijai ir Estijai) įkurdintas Šiauliuose, Prekybos Instituto patalpose.

Ypač daug kur Lietuvoje jaučiama darbo stoka. Evakuotų bei pasitraukusiųjų stambesnieji ūkiai paversti sovchozais, gi smulkesni pabėgėlių ūkiai atiduoti žemės fondui. Kadangi norintįjį gauti žemės reikia atsidėti paieškoti, tai nemaža tokių ūkių dirvonauja.

Ūkinėmis prievolėmis apdedamas kiekvienas ūkininkas. Prievolių dydis nuo 1 ir II rūšies žemės vidutiniškai toks: 80 kg grūdų, 85 kg bulvių, 25 kg šieno. Nuo karvės per metus reikia atiduoti virš 600 litrų pieno. Ūkininkai, kurie turi darbo jėgos, šiaip taip išsiverčia. Ypač buvo sunkūs 1945 metai, nes dėl karo veiksmų 1944 metų rudenį daug kur liko nesėti žiemkenciai, o prievolės vis tiek reikėjo atiduoti. Kadangi mobilizuotųjų vyrų tik dalis dar tėra paleista, tai ūkiams, kurių paimtieji vyrai nepaleisti iš kariuomenės, dėl darbo stokos sunku atlikti prievolių įpareigojimus. Dėl darbo stokos atleidimai nuo prievolių netaikomi, nes jei ūkyje palikusi 55 metų motina su 15 metų dukterimi — jodvi skaitomos pakankama darbo jėga. Prievolių neatlikusieji teisiami ir šalinami nuo ūkių.

Darbo jėgos stoka didina besislapstą vyrų. Dalis jų, vengdami mobilizacijos, pasitraukė iš namų. Dabar, įvedus naują pasų sistemą, jiems neimanu sugrįžti. Slapstosi. Kaimus kosia naikinamieji batalionai, iškrovdami ir dokumentus tikrindami kiekvieno gyventoją.

Vietos spauda nuolat varo akciją prieš voikiškuosius nacionalistus. 1945 m. pavasarį tokių nemaža buvo išvežta. Asmenys, kurių pavardės turėjo voikišką skambesį, vadinamieji 1941 m. sukilėliai ir jų šeimos ir kitas nacio-

nalinis elementas buvo izoliuotas. Koki skaičių tuo metu palietė — sunku pasakyti, bet jis nebuvo mažas, nes, pvz., vien tik iš Sankių apie 80 arklinių vežimų vežė tris dienas.

Miestuose yra sunkumų su maistu. Šiaip jau jū nestigtų, bet dėl kainų nei darbininkai nei tarnautojai negali įpirkti. Iš gaunamų kortelių negalima išsilaikyti ir, svarbiausia, dažnai tai šio tai to pagal jas negalima gauti. Oficialiai veikia komercinės parduotuvės. Čia ir maisto ir drabužių yra, bet retas gali ką nusipirkti. Darbininkas ir vidutinis tarnautojas, per mėnesį uždirbas 200—300 rublių, negali komercinėje parduotuvėje už lašinių kg mokėti 200 rublių, ar vidutinį palatą įsigyti už 5.000 rublių. Komercinės parduotuvės — valdžios išmėslas ištraukti iš gyventojų pinigų. Ko ko, bet degtinės nestinga. Ji net kioskuose pardavinėjama. Tačiau ir ji dėl kainų aukštumo (90 rublių ltr.) mažai susilaukia pirkėjų.

Gyventojai, prisilęgti pokarinio mato sunkumų, su didele lūkesčių žūri į ateitį ir laukia naujų skersvėjų. Apie tai atvirai ir nedviprasmiškai nuolat išsitaria ir esą prie valdžios vairo. Jie sako: „Jei ne jie (demokratai), tai mes pradėsime!“

Filma apie Melnikaitę

Lietuvos komunistė Melnikaitė, viena iš lietuvių SSSR herojų ir, beje, kaž kaip, glaudžiai pasitardami su Kauno filmų studijai ypatingos pagarbos: apie jos žygarius ir gyvenimą netrukus bus pradėta sukurti filmas. Filmą pagamins Maskvos filminkai, glaudžiai pasitardami su Kauno filmų studija, — praneša Vilniaus radijas.

Filharmonija koncertavo Maskvoj

Grudžio pradžioj į Maskvą buvo išvykęs Vilniaus valst. filharmonijos ansamblis. Keltas koncertų buvo suruošta didžioje Maskvos salėje; jie vėliau buvo pakviesti koncertuoti į Maskvos radiofoną, kur irgi turėjo puikų pasisekimą.

Susirūpinę rinkimais

Tarybinė spauda ir radijas, paskelbus vasario 9 d. rinkimus, vien teatškina rinkiminius nuostatus, teigiuoja apie reikimą rinkti ir tt. Šiuo arkluku bus įdoma iki vasario 9 d., pakol vėliau atsiras kitos aktualijos: pavasario sėja, gegužės 1 d. ir pan.

Skaitytojo žodis

Jaunimėlinėjau

Sakoma, kad vieni žmonės esą sėsūs, o kiti mėgsta judėjimą. Si žymė dar labiau išryškėjo stovykliečių tarpe — vieni nėra iškėlę kojos iš savo stovyklos ribų, o kiti geriau pažįsta beveik visą Europą, negu savo gimtąjį kampelį. Aš stengiuos užimti vidurį: bent porą sykių išeiti iš stovyklos rajono ir įžengti į kitą tokių pat dipukų daržą. Jau vėl baigiasi vieni kalendoriniai metai. Nutariau Kalėdų proga aplankyti kaimynus. Kaip tik tuo metu kaimynuose vyko tos kolonijos šešiaklasės progimnazijos „pasilinksmi-

nimas“. Nors nebuvo nuobodu ankštame stovyklos kambarėlyje tarp draugų, tačiau norėjau stebėti kultūrinį priangaucios kartos lygmenį ir bent dvidešimt metų atjaunėti — persikelti į tas pačias gimnazistiskias dienas. Ir ką radau? Skaudžiai apsiyvyliau. Pamačiau, kad keletos asmenų materialiam pelnui pajungti jam tautos žiedeliai. Kad gavus patrauklaus pinigėlio, gimnazistiskias nekaltas robaksas paverstas „žaliojo dobilo“ narių tarplautine klumpių sunesimo sale. Siurkštus žargonas nustelbė švelnią mūsų protėvių kalbą. Kur aš patekau? Ejau į krykštaujantį moksleivių gyvomis gelėmis išpuostą salę, o patekau į girtų mušėlių tarpą.

Kaip ir kada baigėsi vadinamasis „moksleivių robaksas“, neturėjau kantrybės laukti pabaigos; tik ryto metu apie pietus stovyklos nariai dalinosi įspūdžiais, o kolonijos pareigūnai apsaikiavo medžiaginius nuostolius. Tačiau jie nė nemėgino skaičiuoti dvasinių — moralinių nuostolių.

Tokie ir panašūs atsitikimai lyg rudens šalna pakanda jauną tautos žiedą. Taip mažėja mūsų dvasinė — kultūrinė tauta, vis daugiau vietos užleidžiant svetimam raugui.

K. Rimvydas

Komitetas Baltijos pabėgėliams gelbėti

Amerikos lietuvių „Vienybė“ praneša, jog New Yorke įsikūrę Baltijos pabėgėliams gelbėti komitetas (Veterans Committee to aid Baltic Refugees). Veteranų komiteto valdybą sudaro: C. Baltrukonis, I. Mačionis, F. Jančauskas ir P. Aleksis.

GYVENIMAS BRAZILIJOJE

Vienam pažįstamam draugas parašė laišką iš Brazilijos. Be kit ko laiske rašoma, kad dabartinis gyvenimas Brazilijoje labai pasikeitęs. Kainos aukštos, viskas esą labai brangu. Kambarys ar butas gauti labai sunku. Matyt, dėl tokių niūrių gyvenimo sąlygų ir dėl raudonųjų propagandos daugelis lietuvių iš Brazilijos ruošiasi grįžti į Lietuvą.

Cvirkva vadovaus rinkimams

Į rinkimus, kurie įvyks ateinančių metų vasario 9 d., vyriausiąją komisiją įėjo Cvirkva, prof. Matulis ir kiti. Cvirkva yra tos komisijos pirmininkas.

Kaune krepšinio turnyras

Neseniai prasidėjo bene du mėnesių užtruksias Kauno krepšinių turnyras. Iš viso dalyvauja net 58 Kauno klubai.

Ragina greičiau tvarkyti buožes

Savo vedamajame „Tiesa“ siūlo realiai likviduoti buožinį elementą, kurs dar vis rodo savo ragus, atimant iš jų žemę ir ją išdalinant valstiečiams. Esą, tik šiuo būdu tegalima pakirsti buožinės atžalą.

Statys naują prieplauką Kaune

Vilniaus radijas praneša, kad jau esą užprojektuota Kauno prieplaukoj pastatyti naują prieplaukos namą. Pastatas busias modernus: atskiri kambariai numatyti motinoms ir vaikams, atskiri ir kareiviams ir pan. Tokių prieplaukinių namų bus pastatyta ir kitose Nemunio prieplaukose.